

ΓΑΛΑΖΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Διηγήματα
για τα Χριστούγεννα
και την Πρωτοχρονιά

Στο Χριστό στο Κάστρο

—Το Γιάννη το Νυφιώτη και τον Αργύρη της Μυλωνούς έκλεισε το χιόνι απάνω στο Κάστρο, στην πέρα πάντα¹, στο Στοιβωτό τον ανήφορο· τ' ακούσατε;

Έτσι μίλησε ο παπα-Φραγκούλης, ο Σακελλάριος, αφού ευχαρίστησε το Θεό για το οικογενειακό δείπνο —όσπρια κι ελιές— το βράδυ της 23ης Δεκεμβρίου 186... Εκτός από την παπαδιά, τις δυο ανύπαντρες κόρες τους και το δωδεκάχρονο γιο τους, παρόντες ήταν ο γείτονας ο Πανάγος ο Μαραγκούδης, πενήντάχρονος οικογενειάρχης, που ανέβηκε στο παπαδόσπιτο, όπως το συνήθιζε, για να πει μια καλησπέρα και να πει μια ρακή, κι η θεια

1. Πάντα ή μπάντα: ακραία ή απόμερη θέση

το Μαλαμώ, μακρινή συγγενής, που είχε έρθει να φέρει το πρόσφορό της, μια χήρα εξηντάχρονη, πρόθυμη να τρέχει σε όλες τις λειτουργίες και να υπηρετεί δωρεάν στους ναούς και τα ξωκλήσια.

—Τ' ακούσαμε κι εμείς, παπά, απάντησε ο γείτονας ο Πανάγος, έτσι είπανε.

—Τι είπανε; Είναι σίγουρο σας λέω, επανέλαβε ο παπα-Φραγκούλης. Οι ευλογημένοι δε θα βάλουν ποτέ γνώση. Επήγαν με τέτοιο καιρό να κατεβάσουν ξύλα, απάνω απ' του Κουρούπη τα κατσάβραχα, στο Στοιβωτό, εκεί που δεν μπορεί γίδι να πατήσσει. Καλά να τα παθαίνουν!

—Μυαλό δεν έχουν, αυτός ο κόσμος, θα πω, είπε η θεια το Μαλαμώ. Τώρα οι ανθρωποι γινήκαν απόκοτοι².

—Να είχανε, τάχα, τίποτε κ'μπάνια³ μαζί τους, είπε η παπαδιά.

—Ποιος ξέρει; είπε η θεια το Μαλαμώ.

—Θα είχανε, θα είχανε κουμπάνια, είπε ο Πανάγος ο μαραγκός, αλλιώς δε γίνεται. Πήγανε με τα ζεμπίλια τους γεμάτα. Και τουφέκι θα είχαν, και θηλιές στήνουν για τα κοτσούφια. Είχαν πάρει κι αλάτι μπόλικο μαζί τους, για να τ' αλατίσουν για τα Χριστούγεννα.

—Τώρα, Χριστούγεννα θα κάνουν απάνω στο Στοιβωτό τάχα; είπε με οίκτο η παπαδιά.

—Να μπορούσε κανείς να τους έφερνε βοήθεια; ψιθύρισε ο ιερέας, που φαίνεται κάτι να μελετούσε μέσα του.

2. Απόκοτος: αυτός που έχει παράτολμο θάρρος

3. Κ'μπάνια ή κουμπάνια: τρόφιμα, εφόδια

Ήταν ο ιερέας περίπου πενήντα πέντε χρόνων, γκριζο-
μάλλης, ψηλός, δυνατός και με αγαθότατη φυσιογνωμία.
Στα νιάτα του ήταν ναυτικός και φαινόταν να διατηρεί ακό-
μη κρυφές δυνάμεις και ήταν τολμηρός και ακούραστος.

— Τι βοήθεια να τους δώσουμε; είπε ο Πανάγος ο μα-
ραγκός. Απ' τη στεριά ο τόπος δεν πατιέται. Έριξε, έριξε
χιόνι κι ακόμη ρίχνει. Χρόνια είχε να κάνει τέτοια βαρυχει-
μωνιά. Ο Αϊ-Θανάσης έγινε ένα με τα Καμπιά. Η Μυγδαλιά
δεν ξεχωρίζει απ' του Κουρούπη.

Ο Πανάγος ονόμασε τέσσερις κορυφές του νησιού
που απείχαν μεταξύ τους.

Ο παπα-Φραγκούλης επανέλαβε ερωτηματικά:

— Κι απ' τη θάλασσα, μαστρο-Πανάγο;

— Απ' τη θάλασσα, παπά, τα ίδια και χειρότερα. Γραι-
γολεβάντες⁴ δυνατός, φουρτούνα. Όλο και φρεσκάρει·
ξίδι μοναχό! Πού μπορείς να ξεμυτίσεις έξω απ' το λιμάνι
κατά τ' Ασπρόνησο!

— Από Σοφράν το ξέρω, Πανάγο, μα από Σταβέτ;

Ο ιερέας πρόφερε έτσι τους όρους sopra vento και
sotto vento, δηλαδή το υπερήνεμο μέρος, που το χτυπά
ο άνεμος, και το υπήνεμο, που προστατεύεται από τον
άνεμο, εννοώντας ειδικότερα τον βορειοανατολικό και
τον νοτιοδυτικό.

— Από Σταβέτ, παπά..., μα τότε υπάρχει φόβος μην το
γυρίσει στο μαϊστρο⁵.

4. Γραιγολεβάντες: άνεμος που φυσά από τα ανατολικά και τα βορειο-
ανατολικά

5. Μαϊστρος: βορειοδυτικός άνεμος

—Μα... τότε πρέπει να πέσουμε να πεθάνουμε, είπε
σα συμπέρασμα ο ιερέας. Δεν είναι λόγια αυτά, Πανάγο.

—Ε, παπά μου, ο καθένας έχει το λογαριασμό του.
Δεν πάει άλλος να βάλει το κεφάλι του στον τουρβά⁶, κα-
τάλαβες, για να γλιτώσει εσένανε.

Ο παπα-Φραγκούλης αναστέναξε, σα να αισθανόταν
οίκτο για την ιδιοτέλεια⁷ και τη μικροψυχία, που ζωντανή
ηχώ της γινόταν ο Πανάγος.

—Και τι θα πάθουνε, στο κάτω κάτω; επανέλαβε, σα για
να αναπαύσει τη συνείδησή του ο μαραγκός. Να, θα είναι
χωμένοι σε καμιά σπηλιά, τσακμάκι⁸ θα 'χουν μαζί τους,
ξύλα μπόλικα. Μακάρι να μου 'χε και μένα η Πανάγαινα
απόψε στην παρασιά⁹ μου τη φωτιά που θα 'χουν αυτοί.
Για μια βδομάδα πάντα θα είχανε κουμπάνια, και δεν είναι
παραπάνω από πέντε μέρες που αγρίεψε ο χειμώνας.

—Να πήγαινε τώρα κανένας να λειτουργήσει το Χρι-
στό στο Κάστρο, επανέλαβε ο ιερέας, θα είχε διπλό μι-
σθό, που θα τους έφερνε κι αυτούς βοήθεια. Πέρυσι, που
ήταν ελαφρότερος ο χειμώνας, δεν πήγαμε... Φέτος, που
είναι βαρύς...

Και σταμάτησε, σα να είπε ήδη πολλά. Ο αγαθός ιε-
ρέας είχε χαρακτήρα ανθρώπου που έλεγε με δόσεις
ό,τι είχε να πει. Εκ των υστέρων θα φανεί ότι είχε την

6. Τουρβάς: σάκος όπου βάζουν τροφή για τα ζώα

7. Ιδιοτέλεια: το ενδιαφέρον κάποιου για το δικό του και μόνο συμφέρον

8. Τσακμάκι: είδος αναπτήρα με φτιλί και τσακμακόπετρα

9. Παρασιά: εστία του σπιτιού, τζάκι

απόφασή του και ότι όλα αυτά τα προοίμια¹⁰ ήταν μελετημένα.

— Και γιατί δεν κάνει καλό καιρό ο Χριστός..., παπά, αν θέλει να πάμε να τον λειτουργήσουμε στη γιορτή του; είπε με αυθάδεια ο μαστρο-Πανάγος.

Ο ιερέας τον κοίταξε με λοξό βλέμμα και έπειτα του είπε ήρεμα:

— Ε, Πανάγο, γείτονα, δεν ξέρουμε, βλέπω, τι λέμε... Πού είμαστε εμείς ικανοί να τα καταλάβουμε αυτά... Άλλο το γενικό και άλλο το μερικό, Πανάγο. Η βαρυχειμωνιά γίνεται για καλό και για την ευφορία της γης και για την υγεία ακόμα. Ανάγκη ο Χριστός δεν έχει να πάνε να τον λειτουργήσουνε... Μα όπου υπάρχει μερική διάθεση καλή κι έχει κανείς και χρέος να εκπληρώσει, ας είναι και τόλμη ακόμα, κι όπου πρόκειται να βοηθήσει κανείς ανθρώπους, καθώς εδώ, εκεί ο Θεός έρχεται βοηθός και εναντίον του καιρού και με χίλια εμπόδια... Εκεί ο Θεός συντρέχει και με ευκολίες πολλές και με θαύμα ακόμα, τι νομίζεις, Πανάγο;... Έπειτα, πώς θέλεις να κάνει ο Χριστός καλό καιρό, αφού άλλες χρονιές έκανε, κι εμείς, από αμέλεια, δεν πήγαμε να τον λειτουργήσουμε;

Όλοι οι παρόντες άκουσαν αμίλητοι τη σύντομη και αυτοσχέδια αυτή διδασκαλία του παπά. Η θεια το Μαλαμώ βιάστηκε να πει:

— Αλήθεια, παπά μ', δεν είναι καλό πράμα αυτό δα, θα

10. Προοίμιο: εισαγωγή

πω, ν' αφήνουν τόσα χρόνια τώρα το Χριστό αλειτούργητο την ημέρα της Γέννας Του... Για τούτο θα μας χαλάσ' κι ου Θεός.

—Κι είχαμε κάνει κι ένα τάξιμο πέρυσι το Δωδεκαήμερο, αλήθεια, παπαδιά; στράφηκε ξαφνικά και είπε ο ιερέας στη γυναίκα του.

Η παπαδιά τον κοίταξε σα να μην καταλάβαινε.

—Όπου ήταν άρρωστος αυτός ο Λαμπράκης, επανέλαβε ο ιερέας δείχνοντας το δωδεκάχρονο γιο του. Θυμάσαι το τάμα που κάμαμε;

Η παπαδιά σώπαινε.

—Έταξες, αν γλιτώσει, να πάμε 'σα μπροστά, να λειτουργήσουμε το Χριστό τη μέρα της γιορτής Του...

—Το θυμάμαι, είπε κουνώντας το κεφάλι της η παπαδιά.

Πράγματι, ο μόνος γιος του παπά, ο δωδεκάχρονος Σπύρος, που τον φώναζε πειρακτικά και χαϊδευτικά Λαμπράκη, γιατί ήταν τόσο αδύνατος, σα να έφεγγε το προσωπάκι του, είχε κινδυνεύσει να πεθάνει πέρυσι τις μέρες των Χριστουγέννων. Η παπαδιά, που ήταν πια πενήντα χρόνων, και τον είχε μόνο και τελευταίο, είχε τάξει, αν γλίτωνε το αγόρι της, να πάει του χρόνου να λειτουργήσει το Χριστό.

Το θυμόταν και το συλλογιζόταν προ ημερών και απ' την αρχή της ομιλίας του παπά μόνο αυτό σκεπτόταν. Αλλά έβλεπε ότι φέτος θα ήταν πολύ δύσκολο, φοβερό, ανήκουστο τόλμημα, γιατί ο χειμώνας ήταν βαρύς και πίστευε ότι ο Χριστός θα τους συγχωρούσε και θα τους έδινε νέα προθεσμία. Εντούτοις, επειδή γνώριζε τη συνη-

θισμένη τακτική του παπά, όπως και την ισχυρογνωμοσύνη του, αποφάσισε, χωρίς να το φανερώσει, να μην πει τις αντιρρήσεις της. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και κάτι άλλο, πιο ηρωικό και, σε πολλούς, απίστευτο· όπου αποφασίσει να πάει ο παπάς, να πάει κι αυτή μαζί του.

Ήταν γυναίκα πολύ δειλή, αλλά μόνο όσο βρισκόταν μακριά από τον παπά. Όταν ήταν κοντά στον παπά της, έπαιρνε θάρρος, η καρδιά της ζεσταινόταν και δε φοβόταν τους κινδύνους. Αν τυχόν έφευγε ο παπάς, χωρίς αυτήν, να πάει στο Κάστρο, η καρδούλα της θα έτρεμε σαν το πουλάκι το κυνηγημένο. Αλλά, αν την έπαιρνε μαζί του, θα ήταν απόλυτα ήσυχη.

— Πανάγο, είπε ο παπάς στο γείτονα το μαραγκό, βρίσκοντας έτσι έναν ευγενικό τρόπο να τον διώξει, δεν πας, να 'χεις την ευχή, να πεις στον μπαρμπα-Στεφανή τον Μπέρκα, να 'ρθει αποδώ; Τόνη θέλω κάτι να του πω.

Ο Πανάγος ο μαραγκός σηκώθηκε ψηλός, μεγαλόσωμος, λίγο σκυφτός, αφού τίναξε τα πόδια του.

— Πηγαίνω, παπά, είπε. Θέλω κι εγώ να πάω να δω αν μου 'χει τίποτε η Πανάγαινα για να φάμε απόψε.

— Πήγαινε να του πεις πρώτα και ύστερα γυρίζεις και τρώτε.

— Η ευχή σας, καληνύχτα, παπαδιά.

Και βγήκε έξω.

— Τι λέει, θα πω, είπε η θεια το Μαλαμώ, μετά την αναχώρηση του Πανάγου, θα πας στο Κάστρο, παπά;

— Να δούμε τι θα μας πει κι ο μπαρμπα-Στεφανής ο Μπέρκας.

— Ηγώ ένας 'ιμ', είπε η θεια το Μαλαμώ, αν θε πας, έρχουμι.

— Κι ηγώ, είπε η παπαδιά.

— Δεν είναι για να 'ρθεις εσύ, παπαδιά, είπε ο ιερέας. Φτάνει που θα κακοπαθήσω εγώ. Δεν πρέπει να λείψουμε κι οι δυο απ' το σπίτι.

— Ηγώ τόκαμα του τάμα, είπε η παπαδιά.

— Μα, αν πάω εγώ, το ίδιο είναι.

— Δεν είμαι ήσυχη αν δεν είμαι κοντά σου, παπά μ', είπε η παπαδιά.

— Μας φέρανε τίποτα λειτουργιές¹¹;

Η παπαδιά έδειξε με το βλέμμα της, σκεπασμένα με ραβδωτό δίχρωμο σεντόνι, τα λίγα πρόσφορα, όσα είχαν φέρει στο σπίτι του ιερέα μερικές ενορίτισσες, που θα μεταλάβαιναν την άλλη μέρα, παραμονή των Χριστουγέννων. Η θεια το Μαλαμώ τα είχε δει προ πολλού και προσπαθούσε να τα ξεσκεπάσει κατά κάποιο τρόπο, με τις ακτίνες του βλέμματός της, να μαντέψει σαν πόσα να ήταν.

— Μας βρίσκεται και τίποτα παξιμάδι;

— Θα έμεινε λίγο απ' της Παναγιάς.

Βήμα ακούστηκε στην είσοδο. Άνοιξε η πόρτα και μπήκε ο μπαρμπα-Στεφανής ο Μπέρκας, ψηλός, στιβαρός, σχε-

11. Λειτουργία: πρόσφορο

δόν εξηντάχρονος, με παχύ γκρίζο μουστάκι, με σκληρό και ηλιοκαμένο δέρμα, φορώντας πλεκτό σκούφο και πουκάμισο μάλλινο, σκούρο μπλε, με το ζωνάρι το κόκκινο δυο σπιθαμές πλατύ.

Πίσω απ' αυτόν φάνηκε κι άλλη μορφή όρθια, που στεκόταν κοντά στην πόρτα. Ήταν ο Πανάγος ο μαραγκός, ο οποίος, αν και είχε καληνυχτίσει, λέγοντας ότι θα πήγαινε σπίτι του να δειπνήσει, όμως, φαίνεται, επειδή κεντήθηκε η περιέργειά του να μάθει τι τον ήθελαν τον μπαρμπα-Στεφανή τον Μπέρκα, ανέβηκε και πάλι στο σπίτι του παπά.

— Καπετάν Στεφανή, είπε ο ιερέας, μ' αυτό τον καιρό, μπορεί κανείς να πάει στο Κάστρο με τ' βάρκα από Σταβάε;

Αλλ' ο μπαρμπα-Στεφανής, μόλις άκουσε την ερώτηση του ιερέα και χωρίς να σκεφτεί παραπάνω από δευτερόλεπτο, με τη χοντρή, γρήγορη και μπερδεμένη προφορά του φώναξε:

— Μπράβο! Μπράβο! Ακούς! Ακούς! Στο Κάστρο; Μετά χαράς! Όρεξη να 'χεις, όρεξη να 'χεις, παπά!

— Να άνθρωπος! είπε ο παπάς. Έτσι σε θέλω, Στεφανή. Τι λες, είναι κίνδυνος;

— Κίντυνος λέει; Ντιπ, καταντίπ, καθόλ'! Εγώ σας παίρνω απάνου μ', παπά, μονάχα πως μπορεί να κρυώσετε, τίποτ' άλλο! Θα 'ρθει κι η παπαδιά, θα 'ρθει κι άλλος κόσμος, πολὺς κόσμος; Η βάρκα είναι μεγάλη, κατάλαβες, παίρνει κη τριάντα νομάτοι κη μ' ούλες τις κουμπάνιες σας, με τα σέγια¹² σας, με τα πράματά σας. Κι η φουρτού-

12. Σέγια: αποσκευές

να τώρα, κατάλαβες, όσο πάει και πέφτει. Ταχιά θα 'χουμε καλοσύνη, μπουνάτσα¹³, κάλμα. Όλο κη καλοσυνεύει, να, τώρα καλοσύνεψε.

Σα για να διαφεύσει τη σιγουριά του γέροντα βαρκάρη, δυνατό σφύριγμα παγερού χιονιά ακούστηκε, που τράνταζε τα δέντρα του κήπου και τους ξυλότοιχους του μαγειριού πάνω στο σκεπαστό εξώστη του σπιτιού, και τα γυαλιά και τα παράθυρα απάντησαν με σπαραχτικό αναστεναγμό.

— Να! Ακούς; Καλοσύνεψε! είπε κοροϊδεύοντας θριαμβευτικά ο μαστρο-Πανάγος.

— Σώπα, εσύ, δεν ξέρ'ς εσύ, φώναξε ο Στεφανής. Εσύ ξέρ'ς να πελεκάς στραβόξυλα και να καρφώνεις μαδερία¹⁴. Αυτή είναι η στερνή δύναμη της φουρτούνας. Αύριο θα μαλακώσ' ο καιρός σάς λέω εγώ! Μπορεί να 'χουμε ακόμα και καμιά μικρή χιονιά, δε σας λέω, μα ημείς, από Σταβέτ, ανάγκη δεν έχουμε.

— Και σαν τότε γυρίσει μαϊστρο; επέμεινε ο μαραγκός.

— Κη χωρίς να τότε γυρίσει στο μαϊστρο εγώ σ' λέω πως από την Κεχριά κι εκεί θα έχουμε θαλασσίτσα, είπε τρίβοντας τα χέρια ο Στεφανής. Αυτά είναι αποθαλασιές και δε λείπουν, κατάλαβες, κι ο κόρφος μπουκάρει ολοένα κι ούλο στρίβει. Μα δεν μας πειράζ' ημάς αυτό. Εγώ σας παίρνω απάνω μ', ο Στεφανής σάς παίρνει απάνω τ'!

13. Μπουνάτσα: καλός καιρός, ιδίως στη θάλασσα

14. Μαδερία: χοντρά ξύλα που χρησιμοποιούνται στις οικοδομές

Διηγήματα για τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά

Οι δρασκευτικές αναμνήσεις «ενός πα-
παδόπουλου γεμάτου δύμησης, ενός
συγγραφέα γεμάτου πίστη». Ανέμελα παι-
διά, ψαράδες, γιαλοί και σοκάκια, εκκλη-
σίες, μανιασμένα κύματα, γραφικά ξωκλή-
σια και ο συγγραφέας να αναζητά παντού
τον άνθρωπο, σε μια ατμόσφαιρα γεμάτη
απλότητα, ομορφιά και καλοσύνη.

Τα πιο τρυφερά, τα πιο αγαπημένα διηγή-
ματα του μεγάλου Έλληνα συγγραφέα. Διη-
γήματα που μεγάλωσαν γενιές και γενιές,
διασκευασμένα για παιδιά, σε ένα πανέ-
μορφο γιορτινό βιβλίο.

www.minoas.gr

9 786180 217513
ISBN 978-618-02-1751-3

ΚΩΔ. 16660